

וידוד הוא הקטן

מיסודה של ישיבת שבי חבר

א. שמואל א פרק טז

(א) ויאמר ד' אל שמואל עד מתי אתה מתאבל אל שאול ואני מאסתי ממלך על ישראל מלא סרנך שמו ולך אשלחך אל ישי בית הלחמי כי ראיתי בבניו לי מלך: (ב) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול וחרגני ס ויאמר ד' עגלת בקר תשח בנדך ואמרת לזבח לד' פאתי: (ג) וקראת לישי בבית ואנכי אודיעך את אשר תעשה ומשחת לי את אשר אמר אליך: (ד) ויעש שמואל את אשר דבר ד' ויבא בית להם ויחרדו זקני העיר לקראתו ויאמר שלם בואך: (ה) ויאמר שלום לזבח לד' פאתי התקדשו ובאתם אתי בבית ויקדש את ישי ואת בניו ויקרא להם לזבח: (ו) ויהי בבואם ויקרא את אליאב ויאמר אך נגד ד' משיחו: (ז) ויאמר ד' אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבו קומתו כי מאסתיהו כי לא אשר יראה האדם כי האדם יראה לעינים וד' יראה ללבב: (ח) ויקרא ישי אל אבינדב ויעברוהו לפני שמואל ויאמר גם בזה לא בחר ד': (ט) ויעבר ישי שמה ויאמר גם בזה לא בחר ד': (י) ויעבר ישי שבעת בניו לפני שמואל ויאמר שמואל אל ישי לא בחר ד' באלה:

- (יא) ויאמר שמואל אל ישי הן תמו הנערים ויאמר עוד שאר הקטן והנה רעה בצאן ויאמר שמואל אל ישי שלחה וקחנו כי לא נסב עד באו פיה: (יב) וישלח ויביאהו והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי פ ויאמר ד' קום משחהו פי זה הוא: (יג) וישח שמואל את סכו השמן ויקשח אתו בקרב איתו ותצלח ריח ד' אל דוד מהיום שהוא נמעלה ויקם שמואל וילך הרמתה: ס
- ... (יד) ויאמר שאול אל עבדיו ראו נא לי איש מיטיב לנגן ויבואותם אלי: (יח) ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי ידע נגן ונבחר חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תואר נד' עמו: (כא) ויבא דוד אל שאול ויעמד לפניו ויאקבהו מאד ויהי לו נשא כלים:

ב. בראשית פרק מט, י

לא יסור שבט מיהודה ומחסק מבין כנליו
רמב"ן -- הכתוב הזה רמז כי יעקב המליך שבט יהודה על אחיו והוריש ליהודה הממשלה על ישראל. והוא מה שאמר דוד ויבחר ה' אלהי ישראל בי מכל בית אבי להיות למלך על ישראל לעולם כי ביהודה בחר לנגיד ובבית יהודה בית אבי ובבני אבי בי רצה להמליך על כל ישראל, (דהי"א כח ד).
 ואמר לא יסור, לרמוז כי ימלוך שבט אחר על ישראל, אבל מעת שיחל להיות ליהודה שבט מלכות לא יסור ממנו אל שבט אחר. וענין שאול היה, כי בעבור שדבר שאלת המלכות בעת ההיא נתעב אצל הקדוש ברוך הוא, לא רצה להמליך עליהם מן השבט אשר לו המלכות שלא יסור ממנו לעולמים, ונתן להם מלכות שעה.

ג. מסכת יבמות דף עו עמוד ב

א"ר יוחנן, דאמר קרא: [שמואל א' י"ז] "וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעת? ולא ידע ליה? והכתיב: [שמואל א' ט"ז] "ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים!" אלא אאבהו קא משאיל. ואביו לא ידע ליה? והכתיב: [שמואל א' י"ז] "והאיש בימי שאול זקן בא באנשים", ואמר רב ואיתימא רבי אבא: זה ישי אבי דוד, שנכנס באוכלוסא ויצא באוכלוסא! הכי קאמר שאול: אי מפרץ אתי, אי מזרח אתי? אי מפרץ אתי - מלכא הוי, אי מזרח אתי - חשיבא בעלמא הוי.

ד. שמואל א פרק יז, כח

וישמע אליאב אחיו הגדול בנדברו אל האנשים ויחר אף אליאב ביד ד' ויאמר למה זה נכדת ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה בפנדבר אני ידעתי את זדנך ואת רע לבבך פי למען ראות המלחמה נכדת:

ה. שמואל א פרק יז, י' ודוד בן איש אֶפְרַתִּי הָיָה מֵבִית לְחַם וְהוֹדָה וַשְּׁמוֹ יֵשׁוּב וְלוֹ שְׁמֹנֶה בָנִים וְהָאִישׁ בִּימֵי שְׁאוּל זָקֵן בָּא בְּאַנְשִׁים

ו. בראשית רבה פרשה סג, ח

וכיון שראה שמואל את דוד אדמוני דכתיב (שמואל א טז) וישלח ויביאהו והוא אדמוני נתיירא ואמר אף זה שופך דמים כעשו, אמר לו הקב"ה עם יפה עינים, עשו מדעת עצמו הוא הורג אבל זה מדעת סנהדרין הוא הורג.

ז. מדרש תנאים לדברים פרק א פסוק יז

"ויאמר עוד שאר הקטן" וכי קטן היה והלא אליהוא הוא הקטן? ולמה נקרא קטן? שהיה מאוס בעיני אביו... מה עשה בו אביו הניחו לרעות את הצאן. אמר לו שמואל- שלחה וקחנו! "וישלח ויביאהו והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי" התחיל שמואל מזלזל בו. מיד קצף עליו הקב"ה ואמר לו- "קום משחהו כי זה הוא". קום! בגערה, אמר לו- קום מלפניו! משיחי עומד ואתה יושב?

ה. תהלים פרק סט (ב) הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מֵיַם עַד נַפְשׁ: (ג) טִבַּעְתִּי בִּינוֹן מִצֹּלָה וְאִין מַעֲמֵד בְּאֵתִי בְּמַעֲמָקֵי מַיִם וְשִׁבַּלְתָּ שִׁטְפָתַי: (ד) וְגַעְתִּי בְּקִרְאֵי נַחַר גְּרוֹנִי כִּלּוֹ עֵינַי מִיַּחַל לְאֱלֹהֵי: (ה) רְבוּ מִשְׁעָרוֹת רֹאשֵׁי שָׁנָאֵי חָנָם עֲצְמוּ מִצְּמִיתֵי אֵיבֵי שְׁקָר אֲשֶׁר לֹא גִזְלָתִי אֲזוֹ אֲשִׁיב: .. (ח) כִּי עָלִיד נִשְׂאֵתִי חֲרָפָה כְּסִתָּה לְלִמָּה פָּנָי: (ט) מוֹדַר הִיִּיתִי לְאֶחָי וְנִכְרִי לְבָנֵי אִמִּי: (י) כִּי קִנְאַת בֵּיתְךָ אֶכְלָתִנִּי וְחֲרָפוֹת חוֹרְפִיד נִפְלוּ עָלַי: (יא) וְאֶבְכָּה בְּצוּם וְנַפְשִׁי וַתְּהִי לְחֲרָפוֹת לִי: (יב) וְאֶתְנָה לְבוּשֵׁי שֶׁק וְאֶהִי לָהֶם לְמַשָּׁל: (יג) יִשְׁיחוּ בִי יִשְׁבִּי שְׁעָר וְנִגְיִנוֹת שׁוֹתֵי שְׂכָר: (יד) וְאֶנִּי תִפְלֵתִי לָךְ ד' עַת רְצוֹן אֱלֹהִים בְּרַב חֲסִדֶיךָ עֲנֵנִי בְּאֵמֶת יִשְׁעֶיךָ: (טו) הֲצִילֵנִי מִטִּיט וְאֵל אֶטְבְּעָה אֲנַצְלָה מִשְׁנָאֵי וּמַעֲמָקֵי מַיִם: (טז) אֵל תִּשְׁטַפְנֵי שִׁבַּלְתָּ מַיִם וְאֵל תִּבְלַעֲנִי מִצֹּלָה וְאֵל תִּאָּטֵר עָלַי בְּאֵר פִּיה: (יז) עֲנֵנִי ד' כִּי טוֹב חֲסִדֶיךָ בְּרַב רַחֲמִיךָ פִּנָּה אֵלַי: (יח) וְאֵל תִּקְטֹר פִּנֶיךָ מֵעֲבָדֶיךָ כִּי צָר לִי מִחַר עֲנֵנִי: (יט) קִרְבָּה אֵל נַפְשִׁי גְּאֻלָּה לְמַעַן אֵיבֵי פְדֵנִי: (כ) אֵתֶּה יְדַעַת חֲרָפוֹתִי וְיִבְשֵׁתִי וּכְלַמְתִּי נִגְדֶיךָ כָּל צוֹרְרֵי: (כא) חֲרָפָה שְׂבָרָה לְבִי וְאֲנִישָׁה וְאֶסְתַּח לְנוֹד נֶאֱוִן וְלִמְנַחֲמִים וְלֹא מִצָּאתִי: (כב) וַיִּתְּנוּ בְּבִרוֹתַי רֹאשׁ וְלִצְמָאֵי וְשִׁקוֹנֵי חֲמֶץ:

ט. מדרש שמואל פרשה יט, ז

אמר רבי שמואל בר נחמן- דוד אמר- אודך פי עניתי ונתתי לי לישועה, ישי אמר- אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. אחיו אמרו- מאת ד' היתה זאת היא נפלאות בעינינו. ושמואל אמר- זה היום עשה ד' נגילה ונשמחה בו, אחיו אמרו- אגא ד' הושיעה נא. ישי אמר- אגא ד' הצליתה נא:

י. ספרי דברים פסקא שלז ודוד הוא הקטן, וכי אין אנו יודעים שדוד הוא הקטן? אלא להודיעך צדקו של דוד שהיה רועה את צאן אביו, ואף על פי שנתמנה מלך על ישראל, הוא דוד בקטנו.

יא. אורות הקודש ג, עמ' קיז, העצמיות בכנסת ישראל, עט

מי שהוא ממדת המלכות לית ליה מגרמיה כלום, והיא מדה שהחסרון והיתרון מתחברים בה בנושא אחד. ראוי הוא אדם זה לספוג לתוכו את הכל, וכשהוא פונה אל הטוב ומכיר איך דלית ליה מגרמיה באמת כלום, הרי הוא מוכן להיות ממולא מכל טוב, של כל המדות, כל התכונות, כל הצדדים, ואין בו שום סתירה. ויש בו עומק העצמיות כל כך עד שהדברים המתקבלים בתוכו הרי הם עצמיותו ממש, כיון שעצמיות מיוחדת גדירת בפני עצמו אין לו כלל. הוא אינו ראוי להיות עסוק בבטלה, ולא להשתקע בשינה, הוא צריך להזהר כמה דאפשר מטעמא דמותא. וחיבורו ויחושו לארץ ישראל הוא יחוש עצמי, וחש הוא את התוכן של כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלות, כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ד', לאמר לך עבד אלהים אחרים, ונפשו עורגת בעומק התשוקה לאהבת קדושת הארץ וצפיית ישועה. ומדה זו היא מדת כנסת ישראל בעצם, שהיא הטבעיות העצמית של האומה הישראלית, שהם ממעטים עצמם תמיד, והם מרגישים בקטנותם, מרגישים איך שכל המילוי שבהם אינו עצמי, שאינם אלא כלי לקבל אור ושפע מברכת ד' העליונה.

אוצר המדרשים היכלות עמוד 111. כשם שהי"ד קטן מכל האותיות כך אין נוכל העוה"ב אלא מי שהוא מקטין עצמו אצל מי שהוא קטן ממנו בתורה ובחכמה. שנאמר ודוד הוא הקטן, וכי דוד קטן היה? והלא ראש למלכי יהודה היה ויצא ממנו משיח וכל המלכים כולם? אלא מתוך שהקטין את עצמו- זכה ונחל גדולה ומלכות בעוה"ב וגדולה ומלכות בעוה"ב.

והוא איש מבן ימיו ושמו קיש בן יט
 אביאל בן צרוך בן בכורת בן ראיה בן איש גבור
 חיל: וזוה"ק בן ושמו שאול בחרו וטוב יצא איש מבני
 ישראל טוב ממנו משכמו ומעלה ובה מכל העם: (E. 6) כ"ג

ויהוה
 י גלה את-און שמואל יום אחד לפני בוא-שאול לאמר: בעת
 מחר אשלח אליך איש מארץ בנימין ומשחתו לנגיד על-עמי
 ישראל והושיע את-עמי מיד פלשתים כי ראיתי את-עמי
 כי באה צעקתו אלי: ושמואל ראה את-שאול ויהוה ענה
 הנה האיש אשר אמרתי אליך זה ועצו בעמני: וישל שמואל
 את-שמואל בתוך השער ויאמר הנגיד-נא לי איזה בית
 הראה: ויען שמואל את-שאול ויאמר אנכי הראה עדה
 לפני הבמה ואכלתם עמי היום ושלחתני בבקר וכל אשר
 בלבבך אגיד לך: ולאחזות האכדות לך היום שלשת הימים
 אל-תשם את-לבך להם כי נמצאו ודמי כל-חמדת ישראל
 הלוא לך ולכל בית אביו:
 (5-6)

אמנם ודאי שמי שמתכונן בעבודתו לשהר
 נפשו לפני בוראו למען תזכה לשבת את פניו בכלל הישרים
 והחסידים, לחזות בנעם ה' ולכפרו בהיכלו, ולקבל הנמול
 אשר בעולם הבא, לא נוכל לומר שתהיה כונה זו רעה. אכן
 לא נוכל לומר גם כן שתהיה היותר טובה, כי עד שהאדם
 מתכונן לסוכת עצמו סוף סוף עבודתו לצורך עצמו.

אך הכונה האמתית המצויה בחסידים אשר טרחו והשתדלו
 להשיגה, הוא שיהיה האדם עובד רק למען אשר כבודו של
 הארון ברוך הוא יגדל וירבה. וזה יהיה אחר שהתנצר
 באהבה אליו ותברך, ויהיה חופד ומתאנה אל הנגלות כבודו
 ומצטער על כל שימעט מפניו: כי אז יעבד עבודתו לחבליה
 זה, שלפחות מצדו יהיה כבודו ותברך מתגדל, ויתאנה
 [שמעך] כל שאר בני האדם יהיה כמו כן, ויצטער ויתאנה
 על מה שפסעטים שאר בני האדם, וכל שכן על מה שפסעט
 הוא עצמו, בשונג או באנס או בחלשת הטבע, אשר קשה לו
 לישמר מן החסידים בכל עת, כענין הכתוב: אךם אין צדיק
 בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (מלח' ג. ב.)

ודבר זה בארחתו בתנא דבי אליהו זכור לפיכך אמרו:
 כל חכם מישראל שיש בו דבר תורה לאסתו, ומתאנה על
 כבודו של הקדוש ברוך הוא ועל כבודו של ישראל כל ימיו,
 ומתאנה ומצד לכבוד ירושלים ולכבוד בית המקדש, ולשועה
 שתצמח בקרוב ולקנום גלויות, (זוה"ק) לרוח הקדש בן בריו
 ושנאמר (ישעיה סג, יא) איה השם בקרב את רוח קדשו) (הוא
 דבי אליהו רבה פרק ד). נמצאת למד שזאת היא הכונה המעלה,
 שהיא רחוקה לנמרי מכל הנאת עצמו, ואינה אלא לכבודו
 של מקום ולקדוש שמו ותברך המתקדש בכריותיו בשעה
 שעושים רצונו. ועל זה אמרו: איהו חסיד? המתחמד עם
 קונו (וזהו, חז"ל, רפ"א, א.)

והנה החסיד הזה, מלבד העבודה שהוא עובד במעשה
 מצותיו על הכונה הזאת, הנה ודאי צריך שיצטער תמיד
 צער סמך על הגלות ועל התרבו, מצד מה שנה גורם מעוט
 בכיבוד לכבודו ותברך, ויתאנה לאלה, לפי שבה יהיה
 עליו לכבוד שמו ותברך, והוא מה שאמר התנא דבי אליהו
 שהבאנו למעלה: ומתאנה ומצד לכבוד ירושלים וכו', ותפלה
 תמיד על גאלתו של ישראל והשבת כבוד שמים לעליו.

ויקח שמואל את-שאול ואת-נערו
 וביאים לשכחה ויען להם מקום בראש הקרואים והמה
 כששם איש: ויאמר שמואל לטפה הנה את-המנה אשר
 נתתי לך אשר אמרתי אליך שים אתה עמך: וירם הטפה
 את-הטוק והעליה וישם ולפני שאול ויאמר הנה הנשאר
 שים-לפניך אכל כי לפועד שמור-לך לאמר העם קראתי
 ויאכל שאול עם-שמואל ביום ההוא: וירדו מהבמה העיר
 וידבר עם-שאול על-הנגו: וישפמו ויהי בעלות השחר ויקרא

שמואל אל-שאול הנג לאמר קומה ואשלחך וקם שאול
 ויצא שניהם הוא ושמואל החוצה: המה יורדים בקצה העיר
 ושמואל אמר אל-שאול אמר לנער ויעבד לפנינו ויעבד ואתה
 עמר כיום ואשמיעך את-דבר אלהים:
 ויקח א' שמואל את-כף השמן ויעק על-ראשו וישקהו ויאמר הלוא
 כיר-משחך יהוה על-נחלתו לנגיד: (פ"ה כ"ג - כ"ד) (E. 1)

ויאמר שמואל אל-כל
 העם הראיתם אשר בחר-בו יהוה כי אין כמנה בכל-העם
 וירעו כל-העם ויאמרו יחי המלך:
 (כ"ג, כ"ד)

ואמנם עוד עקר שני יש בכונת החסידות, והוא מוכח
 הדור. שהנה ראוי לכל חסיד שיחבבן במעשיו לסוכת דורו
 בלו לזכות אותם ולהגן עליהם, והוא ענין הכתוב: אמרו צדיק
 כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ישעיה ג, י), שכל הדור אוכל
 מפירותיו. וכן אמרו זכרונם לברכה: ה'יש בה עץ (במדבר
 י, כ), אם יש מי שפגן על דורו בעין (בבא בתרא סו, א), ותראה
 שזהו רצונו של מקום, שיהיו חסידו ישראל סוכים ומכפרים
 על כל שאר הפדרנות שבהם, והוא מה שאמרו זכרונם
 לברכה בלולב ומיניו: ובואו אלה ויכפרו על אלה (ראה ויקרא
 רבה ל, יג), שאין הקדוש ברוך הוא חפץ באבדן הרשעים,
 אלא סנה מסלת על החסידים להשתדל לזכותם ולכפר
 עליהם. וזה צריך שייעשה בכונת עבודתו ונס בתפלתו בפעל,
 דהינו שיתפלל על דורו, לכפר על מי שצריך כפרה ולהשיב
 בתשובה מי שצריך להי' וללמד סגנון-ראי על הדור בלו,

ואלה הם הרועים האמתיים של ישראל, שהקדוש ברוך
 הוא חפץ בהם הרבה, שמוסרים עצמם על צאנו ודורשים
 וישתדלים על שלוםם ומוכותם בכל הדרך, ועוסדים תמיד
 בפרץ להתפלל עליהם לבטל הנזרות הקשות ולפתח עליהם
 שערי הברכה. הא למה זה דומה? לאב שאינו אוהב שום
 אדם יותר מפי שהוא רואה שאוהב את בניו אהבה נאמנת;
 והוא דבר שהטבע יעיד עליו.

(אמ"ת ישראל, ס"ב, י"ג, חלקי האמ"ת)